

Οι φίλοι μας τα ζώα

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- ❖ Να γνωρίσουν οι μαθητές μερικούς από τους τρόπους με τους οποίους η λογοτεχνία ασχολείται με τον κόσμο των ζώων.
- ❖ Να αντιληφθούν τον άνθρωπο ως μέρος του ευρύτερου οικοσυστήματος και να αναπτύξουν αισθήματα σεβασμού απέναντι στο βιοφυσικό περιβάλλον.
- ❖ Να καλλιεργηθούν στους μαθητές φιλοζωικά αισθήματα και διάθεση προστασίας των δικαιωμάτων των ζώων.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

A. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο καθηγητής, εκτός από την ανάγνωση και μελέτη των μεμονωμένων κειμένων της θεματικής ενότητας, μπορεί να προχωρήσει και σε εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας των κειμένων. Μπορεί, για παράδειγμα, να εξετάσει την εικόνα του κατοικίδιου ζώου, όπως εμφανίζεται στα κείμενα της θεματικής ενότητας. Από την άλλη, πολλές είναι οι κινηματογραφικές ταινίες με ζώα, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν τη διδασκαλία των ανθολογημένων κειμένων, ενώ και η αξιοποίηση των πληροφοριών που παρέχονται στο διαδίκτυο μπορεί να αποδειχτεί αποτελεσματική.

B. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τα κείμενα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν από το διδάσκοντα για να επισημάνουν οι μαθητές είτε τις ομοιότητες και τις αναλογίες με το ανθολογημένο κείμενο είτε ακόμα τις διαφορές. Αξίζει, για παράδειγμα, με αφορμή την αταίριαστη συνύπαρξη του άγριου αετού με την ανυπεράσπιστη πέρδικα, που περιγράφεται στο διήγημα του Ηλ. Βενέζη, να παρακολουθήσουμε και την ακόμα πιο αταίριαστη συμβίωση του γάτου και του γλάρου στο παιδικό και οικολογικού προβληματισμού αφήγημα του Χιλιανού συγγραφέα Λουίς Σεπούλβεδα, «Η ιστορία του γάτου που έμαθε σ' ένα γλάρο να πετάει».

Γ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΕΚΤΑΣΗ

Ο καθηγητής είναι σκόπιμο να αναθέσει στους μαθητές ευρύτερες ατομικές ή ομαδικές εργασίες που να αφορούν, για παράδειγμα, τη φωτογράφιση των αγαπημένων κατοικίδιων ζώων και την έκθεση αυτών των φωτογραφιών στην τάξη. Μπορεί ακόμα να συνδυαστούν οι εργασίες αυτές με την επίσκεψη, όπου είναι εφικτό, σε οργανώσεις προστασίας των δικαιωμάτων των ζώων, σε ζωολογικούς κήπους κ.ά.

Ανδρέας Καρκαβίτσας

Το μνῆμα της μάνας

Πηγή

Άνθρωποι και ζώα στη νεοελληνική πεζογραφία, ανθολόγηση – επιμέλεια Δημήτρης Παπακώστας, Ωκεανίδα, Αθήνα 1994, σ. 155-162. (Το κείμενο είναι απόσπασμα από το *Αναγνωστικό της Δ' Δημοτικού*, που κυκλοφόρησε το 1919 και το είχε γράψει ο Ανδρ. Καρκαβίτσας σε συνεργασία με τον Επαμ. Γ. Παπαμιχαήλ [= Νώντα Έλατο].)

Στόχοι

- ❖ Να γνωρίσουν οι μαθητές τα χαρακτηριστικά και τις συνήθειες των ζώων και να αντιληφθούν ποιες ιδιαίτερες σχέσεις δημιουργούνται ανάμεσα σ' αυτά και τον άνθρωπο.
- ❖ Να καλλιεργήσουν φιλοζωικά αισθήματα με αφορμή τη συμπεριφορά των κατοικίδιων ζώων του διηγήματος.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Άγρια και ήμερα ζώα.
- ❖ Άνθρωποι και ζώα: τα ζώα ως βοηθοί του ανθρώπου.
- ❖ Η μητρότητα και το μητρικό φίλτρο.
- ❖ Η φύση και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των δημιουργημάτων της.

Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση

Η προσέγγιση του κειμένου εύλογο είναι να ξεκινήσει από τη σχέση ανθρώπου και ζώων και την πρόνοια της φύσης για όλα τα πλάσματά της. Η λογοτεχνία, από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας, παρουσιάζει τα ζώα ως συντρόφους του ανθρώπου και ως μέλη του οικοσυστήματός μας, στο οποίο όλοι έχουμε καθορισμένες λειτουργίες. Έντεχνα ή δημόδη είδη λόγου (μύθοι, παροιμιόμυθοι, παροιμίες, παραμύθια) καταγράφουν τη συνύπαρξη ανθρώπων και ζώων. Σε πολλές περιπτώσεις ιδιότητες των ζώων αποδίδονται, με στόχους διδακτικούς, ως προτερήματα ή ελαττώματα του κοινωνικού ανθρώπου.

Στο συγκεκριμένο κείμενο, πέρα από την πρωταγωνίστρια γαϊδουρίτσα και την εξύμνηση της μητρικής στοργής και αυτοθυσίας, παρουσιάζονται και προβάλλονται τα χαρακτηριστικά και άλλων ζώων (όπως του σκύλου, του κουνελιού), η συμπεριφορά των οποίων μπορεί να σχολιαστεί σε σύγκριση με την ανθρώπινη.

Το αφήγημα, αν και παραδοσιακής θεματολογίας και μορφής, καλό είναι να ερμηνευτεί μέσα από τη σύγχρονη αντίληψη που καταργεί το στερεότυπο καλό-κακό ζώο και συμβάλλει στην «οικολογικοποίηση» της σκέψης των μαθητών. Οι μαθητές, δηλαδή, είναι σωστό να συνειδητοποιήσουν ότι δεν υπάρχουν «καλά» και «κακά» ζώα, αλλά άγρια και εξημερωμένα. Οι λύκοι, π.χ., δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν στερεοτυπικά, ως επιθετικά και αιμοβόρα ζώα, αλλά ως μέρη ενός οικοσυστήματος το οποίο ισορροπεί με μια συγκεκριμένη τροφική αλυσίδα.

Μπορεί, τέλος, να σχολιαστεί ο τρόπος της αφήγησης που θυμίζει παραμύθι ή λαϊκό μύθο, αφού η δράση είναι γοργή, η γλώσσα λιτή και το μήνυμα προβάλλει σαφέστατα, ως διδαχή, στο τέλος.

Παράλληλα κείμενα

Για τη χρησιμοποίηση ζώων με σκοπούς διδακτικούς-σωφρονιστικούς-παινετικούς ενδιαφέρον έχουν τα λαϊκότερα παραμύθια του Ιάκωβου Πολυλά «Ο μυλωνάς, ο υιός του και ο γάιδαρος», «Η κυρά μαιμού» και ο διάλογός του «Τσαγγάρης και πετεινός» (βλ. Πολυλάς Άπαντα, εκδ. Ν.Δ. Νίκα, Αθήνα 1950, σ. 337-338, 339-342 και 351-355, αντίστοιχα). Για ήμερα και άγρια ζώα μπορεί να αναζητηθεί σε βιβλιοθήκες το βιβλίο του Στέφανου Γρανίτσα, *Τα άγρια και τα ήμερα του βουνού και του λόγγου*, Ελευθερουδάκης, Αθήνα 1921 (και σε επανεκδόσεις).

Διαθεματικές εργασίες

1. Να βρουν οι μαθητές παλαιότερα ή σύγχρονα κείμενα ή και αυτοτελή αποσπάσματα σχετικά με τα ζώα και να μελετήσουν το ρόλο που επιφυλάσσουν σ' αυτά οι συγγραφείς τους. Τέτοια κείμενα ή αποσπάσματα έγραψε ο Αίσωπος, υπάρχουν στην Παλαιά Διαθήκη (βλ. τα σχετικά με την Κιβωτό του Νώε), στα έπη του Ομήρου (βλ. τα άλογα του Αχιλλέα ή τον πιστό σκύλο του Οδυσσέα), αλλά και σε σύγχρονα κείμενα (βλ. τη διασκευή του Δημήτρη Ποταμίτη, *Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη*, εκδ. Διαχρονική, Αθήνα (χ.χ.) ή *Η φάρμα των ζώων* του Τζορτζ Όργουελ). Επίσης, υπάρχουν παραμύθια, παροιμιόμυθοι και παροιμίες ή αινίγματα με ζώα, καθώς και σατιρικά κείμενα (βλ. *Βατραχομουμαχία*, έργα του Λουκιανού κ.ά.). Με τις «σιλουέτες» των ζώων και των πουλιών, κυρίως όμως με τους οργανισμούς του βυθού (ψάρια, μαλάκια, οστρακοειδή) έχει ασχοληθεί ο Θέμος Ποταμιάνος στα βιβλία του *Σιλουέτες και Πορτραίτα*, εκδ. Μ. Σαλιβέρου, Αθήνα 1956, *Εδώ βυθός*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα χ.χ. και *Με το γυαλί του ψαρά*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα χ.χ.
2. Να συνδυαστούν καλές ή κακές ιδιότητες των ζώων με γνωρίσματα του ανθρώπινου χαρακτήρα, χρησιμοποιώντας παραδείγματα από σχετικά κείμενα που περιγράφουν τέτοια χαρακτηριστικά.

Βιβλιογραφία

Αλλόκοτα ζώα. *Φανταστικές ιστορίες*, ανθολογία, Αιγόκερως, Αθήνα 1993.
 Νεοελληνικοί παροιμιόμυθοι, επιμέλεια Δημ. Σ. Λουκάτος, Ερμής, Αθήνα 1972.
 Πολίτη Ν.Γ., *Παροιμίες*, τόμ. 1-4, Αθήνα 1904.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

Η γάτα του παπά

Πηγή

Άνθρωποι και ζώα στη νεοελληνική πεζογραφία, ανθολόγηση – επιμέλεια Δημήτρης Παπακώστας, Ωκεανίδα, Αθήνα 1994, σ. 282-289 (απόσπασμα).

Στόχος

Να απολαύσουν οι μαθητές μια διασκεδαστική και χαριτωμένη ιστορία με πρωταγωνιστή ένα κατοικίδιο ζώο, μέσα από την οποία αναδεικνύεται η μεγάλη αγάπη του ανθρώπου γι' αυτό.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Κατοικίδια ζώα και καθημερινή ζωή.
- ❖ Το δέσιμο των ανθρώπων με τα κατοικίδια ζώα.

Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση

«Η γάτα του παπά» ανήκει στα ζακυνθινά ηθογραφικά διηγήματα του Γρ. Ξενόπουλου. Ύστερα από την πρώτη δημοσίευση στο *Εθνικόν Ημερολόγιον* του Σκόκου, ο συγγραφέας το συμπεριέλαβε στη συλλογή *Το ζακυνθινό μαντίλι κι άλλα διηγήματα* (Αθήνα 1925). Το χαριτωμένο αυτό κείμενο γνώρισε αρκετή διάδοση και συμπεριλήφθηκε στον 27ο τόμο της Βασικής Βιβλιοθήκης (*Ξενόπουλος – Μητσάκης – Καμπύσης*, επιμέλεια Άλκης Θρύλος, Αετός, Αθήνα 1960, σ. 42-49).

Αξίζει να προσεχτεί η πειστική απεικόνιση της ζακυνθινής μικροαστικής γειτονιάς, με κεντρικούς χαρακτήρες τον παπά, τη σύζυγό του και το βοηθό του παπά, το Χρήστο. Από τα αφηγηματικά, τα περιγραφικά και τα διαλογικά μέρη του διηγήματος σχηματίζουμε μια αρκετά καθαρή εικόνα για την αρχιτεκτονική των σπιτιών, την οικοσκευή, τις συνήθειες των κατοίκων, τα φαγητά κ.ά. Στη ρεαλιστικότερη απόδοση συντείνουν τα ιδιωματικά γλωσσικά στοιχεία που συναντώνται τόσο στην αφήγηση όσο και στα διαλογικά μέρη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δύο κεντρικοί ήρωες: ο παπα-Ζήσιμος και η παπαδιά. Μέσα από τη στάση τους απέναντι στη γάτα διαγράφονται οι χαρακτήρες τους και η μεταξύ τους σχέση. Είναι φανερό ότι ο παπάς είναι πιο συναισθηματικός και πιο ήπιος χαρακτήρας σε σύγκριση με τη δυναμική προσωπικότητα της γυναίκας του. Ο παπα-Ζήσιμος νιώθει λίγο αδύναμος απέναντι στη γυναίκα του, γιατί αισθάνεται ένοχος για τις ατασθαλίες της αγαπημένης του γάτας. Προς στιγμήν συμφωνεί να την τιμωρήσουν πολύ αυστηρά, αλλά τελικά η μεγάλη του αγάπη για το ζώο υπερισχύει.

Παράλληλα κείμενα

1. Αμαλία Μεγαπάνου, «Ο Κουκουές», *Η λέξη*, τχ. 177-178 (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2003), σ. 778-779.
2. Ευγένιος Τριβιζάς, *Η τελευταία μαύρη γάτα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.

Διαθεματική εργασία

Μια ομάδα μαθητών να αναλάβει να παρουσιάσει στην τάξη μύθους του Αισώπου που αναφέρονται σε ζώα.

Βιβλιογραφία

- Ξενόπουλος Γρηγόριος, *Ιστορικές και λαογραφικές μαρτυρίες για τη Ζάκυνθο*, επιμέλεια Καλλιόπη Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, Πιτσιλός, Αθήνα 1988.
- Για το έργο του Ξενόπουλου βλ. την εισαγωγή της Γ. Φαρίνου-Μαλαματάρη στη σειρά *Η*

παιλιότερη πεζογραφία, τόμ. Θ', Σοκόλης, Αθήνα 1997, σ. 288-333, και το Γρηγόριος Ξενόπουλος: *Επιλογή κριτικών κειμένων*, ανθολόγηση – εισαγωγή – επιμέλεια Γ. Φαρίνου-Μαλαματάρη, Άδελφοί Βλάσση, Αθήνα 2002· επίσης, τα αφιερώματα των περιοδικών *Νέα Εστία*, τόμ. 50, τχ. 587 (Χριστούγεννα 1951), *Διαβάζω*, τχ. 265 (12.6.1991) και *Περίπλους*, τχ. 30-31 (Ιούλιος-Δεκέμβριος 1991).

Για παραμύθια και λαϊκές παραδόσεις για τα ζώα βλ. τις ανθολογίες *Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα*, επιμέλεια Δημήτριος Σ. Λουκάτος, Αθήνα 1957 (Βασική Βιβλιοθήκη, τόμ. 48), και Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, *Λαϊκοί θρύλοι και παραδόσεις για παιδιά*. Ανθολογία, Καστανιώτης, Αθήνα 1992.

Ηλίας Βενέζης

Η Δάφνη

Πηγή

Ηλίας Βενέζης, «Η Δάφνη», *Άνεμοι*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα χ.χ., σ. 99-109.

Στόχος

Να συγκινηθούν οι μαθητές από την αφύσικη τρυφερή συνύπαρξη των δύο αταίριαστων πουλιών και να προβληματιστούν γύρω από στερεότυπες αντιλήψεις σχετικά με την αγριότητα των ζώων και το νόμο της ζούγκλας.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Ζώα σε κλουβιά: προσωπικές εμπειρίες των μαθητών.
- ❖ Αταίριαστες συνυπάρξεις ζώων: άγρια και ήμερα ζώα.
- ❖ Η διαφορετική εικόνα της Αθήνας σε σύγκριση με τη σημερινή αστικοποιημένη μορφή της.

Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση

Έχοντας ζήσει δύο πολέμους (Μικρασιατική καταστροφή, Ελληνοϊταλικός / Ελληνογερμανικός πόλεμος) και την εμπειρία της Κατοχής, ο Ηλ. Βενέζης αφήνει να φανεί στο διήγημα αυτό η τρυφερότητά του για τον κόσμο των ζώων και η αμφιβολία του για τη λογική που διέπει τον κόσμο των ανθρώπων. Η νότα αισιοδοξίας, ωστόσο, αναδύεται μέσα από την περίπτωση της καλοσυνάτης και ονειροπόλας Δάφνης.

Η εξέταση του διηγήματος μπορεί να ξεκινήσει με την επισήμανση της πολύ διαφορετικής εικόνας που παρουσίαζε η Αθήνα στα χρόνια του Μεσοπολέμου, όταν είχε ένα ημιεπαρχιακό, για τα σημερινά δεδομένα, χρώμα. Σε μια λαϊκή γειτονιά της εποχής εκείνης εκτυλίσσονται τα γεγονότα της συγκεκριμένης ιστορίας. Στο διήγημα διαπλέκονται ευφυώς η αγωνία του μπαρμπα-Θωμά να αυξήσει την πελατεία της ταβέρνας του και η εμμονή της Δάφνης να αντικρίζει τα πράγματα με αισιόδοξη ματιά, μέσα από τη συνάντηση δύο αταίριαστων πουλιών.

Στο έργο προβάλλονται τρεις διαφορετικές στάσεις απέναντι στην ιδιότυπη περίπτω-

ση της αγαστής συνύπαρξης του αετόπουλου και της πέρδικας: Η Δάφνη πιστεύει αταλάντευτα στη δυνατότητα να συνυπάρξουν αρμονικά τα δύο πουλιά. Οι πελάτες της ταβέρνας είναι σίγουροι ότι το αετόπουλο θα κατασπαράξει την πέρδικα και περιμένουν με αδημονία να δουν την εξέλιξη αυτή. Ο ταβερνιάρης, ο μπαρμπα-Θωμάς, βρίσκεται κάπου ενδιάμεσα: υιοθετεί ως ένα βαθμό την αισιοδοξία της Δάφνης, διατηρώντας, πάντως, κάποιες αμφιβολίες, και προβαίνει στην απελευθέρωση του αετόπουλου, γιατί ανησυχεί ότι θα χάσει την πελατεία του.

Αξίζει, τέλος, να σχολιαστεί η χαρακτηριστική γραφή του Ηλ. Βενέζη, που διακρίνεται από έναν τόνο νοσταλγίας, γλυκύτητας και τρυφερότητας, αλλά και η τάση του να επιλέγει μοναχικούς, ρομαντικούς, ονειροπόλους και ιδεολόγους ήρωες που παλεύουν για τις πεποιθήσεις και τα ιδανικά τους.

Παράλληλα κείμενα

1. Luis Serúñveda, *Η ιστορία του γάτου που έμαθε σ' ένα γλάρο να πετάει*, μτφρ. Αχιλλέας Κυριακίδης, Opera, Αθήνα 2001.
2. Χρήστος Μπουλώτης, «Η Βροχούλα, ο Μουντζούρης κι ένα χριστουγεννιάτικο όνειρο», από τη συλλογή *Επτά ιστοριούλες γιορτινές και παράξενες*, Γνώση, Αθήνα 1991 (ανθολογείται και στο βιβλίο των λογοτεχνικών κειμένων της Ε'-ΣΤ' Δημοτικού *Με λογισμό και μ' όνειρο*).
3. Βασίλης Καββαθάς, *Ο νάνος και ο γλάρος*, Γνώση, Αθήνα 1998.

Διαθεματική εργασία

Να συγκεντρώσουν οι μαθητές περιστατικά και ιστορίες για «παράξενες» συμβιώσεις ζώων. Μπορούν να αντλήσουν υλικό από ταινίες που έχουν δει (π.χ. *Ψάχνοντας τον Νέμο*), από βιβλία που έχουν διαβάσει, από παραμύθια και ιστορίες που τους έχουν αφηγηθεί άλλοι.

Βιβλιογραφία

Στεργιόπουλος Κώστας, «Ηλίας Βενέζης», *Η μεσοπολεμική πεζογραφία*, τόμ. 2, Σοκόλης, Αθήνα 1996, σ. 334-376 (όπου και πλούσια βιβλιογραφία).

Λιλή Ζωγράφου

Στρίγκλα και καλλονή

Πηγή

Άνθρωποι και ζώα στη νεοελληνική πεζογραφία, ανθολόγηση – επιμέλεια Δημήτρης Παπακώστας, Ωκεανίδα, Αθήνα 1994, σ. 126-133.

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι τα (κατοικίδια) ζώα έχουν ιδιαίτερες ανάγκες τις οποίες πρέπει να σεβόμαστε ώστε η συνύπαρξη μαζί τους να είναι αγαστή.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Κατοικίδια ζώα: ενοχή και πόνος για την απώλειά τους.
- ❖ Η προστασία της ζωής όλων των ζωντανών οργανισμών. Το καθήκον του ανθρώπου να μεριμνά για την προστασία και τη διατήρησή τους.

Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση

Το διήγημα διαπνέεται από τα αισθήματα ενοχής της αφηγήτριας για την απώλεια της σκυλίτσας της, της Νίνας. Και τούτο γιατί είναι πεπεισμένη ότι έχει συμβάλει και η ίδια στην απώλεια αυτή, μια και την άφησε μόνη της στο σπίτι. Αυτό το αίσθημα ενοχής και η θλίψη που νιώθει την οδηγούν σε αρκετές στοχαστικές παρεκβάσεις σχετικά με την αγάπη του ανθρώπου προς τα κατοικίδια ζώα. Οι απόψεις αυτές που διατυπώνονται στην αρχή και στο τέλος του διηγήματος, μπορεί να αποτελέσουν αφορμή για δημιουργική συζήτηση στην τάξη σχετικά με τα δικαιώματα των ζώων, τα φιλοζωικά κινήματα, τη σχετική νομοθεσία κ.ά.

Η αφηγήτρια αγοράζει το μικρό ζώο όταν βρίσκεται εξόριστη στο Παρίσι. Αξίζει να σχολιαστεί η ψυχολογία της ξενιτεμένης γυναίκας, η μοναξιά που νιώθει καθώς πλησιάζουν τα Χριστούγεννα, και η ανάγκη επικοινωνίας και επαφής με κάποιον, που την οδηγούν να αγοράσει ένα κατοικίδιο ζώο. Παράλληλα, οι συναισθηματικές διακυμάνσεις από τις οποίες περνάει η ηρωίδα, ώσπου να αποκτήσει τη σκυλίτσα που τόσο πολύ επιθυμεί (στενοχώρια επειδή δεν μπορεί να την αγοράσει, αγωνία και άγχος μήπως προλάβει και την αγοράσει κάποιος άλλος, παροδική ανακούφιση, εκ νέου αγωνία και άγχος, χαρά), μπορεί να αποτελέσουν το ερέθισμα για να θυμηθούν οι μαθητές ανάλογα δικά τους βιώματα και εμπειρίες.

Αξίζει επίσης να προσεχτεί σ' αυτό το κείμενο η αφηγηματική τεχνική του. Το διήγημα αρχίζει με το τέλος της ιστορίας, με το θάνατο δηλαδή του μικρού σκυλιού, και μέσα από μια αναδρομική αφήγηση η συγγραφέας εξιστορεί πώς την απέκτησε και πώς συμβίωσε μαζί της. Η ίδια αφηγηματική τεχνική, που θυμίζει αντίστοιχες κινηματογραφικές συναντάται και στο διήγημα του Γιώργου Σκαμπαρδώνη.

Παρατίθεται στα επόμενα η ανεκδοτολογική μαρτυρία του Δημήτρη Γκιώνη για τα φιλοζωικά αισθήματα της Λιλής Ζωγράφου. Βλ. Δημήτρης Γκιώνης, «Τραυματικές ιστορίες με κατοικίδια», *Η λέξη*, τχ. 177-178 (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2003), σ. 790-793, ιδίως 793:

Είναι γνωστό ότι η συγγραφέας Λιλή Ζωγράφου, που είχα τη χαρά να συνδέομαι μαζί της με φιλία, είχε αδυναμία στα ζώα. Μια γάτα κι ένας σκύλος συνυπήρχαν πάντα αρμονικά στο διαμέρισμά της. Φρόντιζε μάλιστα ο σκύλος να είναι μικρόσωμος, αναλόγου σχήματος με τη γάτα, ώστε να τα πηγαίνουν καλύτερα. Και είναι επίσης γνωστό, ότι όσο πιο μικρά είναι τα σκυλιά τόσο περισσότερο φωνάζουν.

Χαλούσε τον κόσμο όταν χτυπούσα την πόρτα του σπιτιού της. Μόλις όμως μ' έβλεπε, σταματούσε κι ερχόταν κοντά μου να εισπράξει το χάδι μου. «Καταλαβαίνω αν ένας άνθρωπος είναι καλός ή κακός από τον τρόπο που τον υποδέχεται το σκυλί μου», έλεγε. Και: «Γιατί δεν παίρνεις ένα σκυλί, αφού τόσο τ' αγαπάς και σ' αγαπάνε». «Επειδή δεν αντέχω τη φροντίδα του». «Πάντως σε βλέπω να γερνάς μ' ένα σκυλί».

Παράλληλο κείμενο

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΥ ΜΟΥ

*Η καρδιά του σκύλου μου
είναι τρυφερή σαν το μουσούδι του.
Τα μάτια του
με κοιτάζουν, με κοιτάζουν
και τίποτ' άλλο δε ζητούν
παρά να μ' αγαπούν.*

Μιχ. Δ. Στασινόπουλος

Συμπληρωματική ερώτηση

Παρακολουθήστε τη συμπεριφορά της αφηγήτριας έως ότου αγοράσει τελικά τη σκυλίτσα. Ποια στάδια ακολουθεί;

Διαθεματικές εργασίες

1. Να αναζητηθεί η σύγχρονη νομοθεσία που αφορά τη χρησιμοποίηση των ζώων στην ιατρική (ως πειραματόζωων), στην ένδυση, στην παρασκευή αρωμάτων κ.ά.
2. Υπάρχουν πολλά παλαιά και σύγχρονα τραγούδια που μιλούν για τα αγαπημένα μας κατοικίδια (π.χ. «Νιαου, νιαου βρε γατούλα» του Μ. Χατζηδάκι, «Ο Τούρκος» του Λ. Μαχαίριτσα). Συγκεντρώστε όσα μπορείτε από αυτά και ακούστε τα.

Βιβλιογραφία

Ιστορίες για σκύλους, επιλογή – μετάφραση Α. Παρίση, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2000.

Μυταράς Δημήτρης, *Τα σκυλιά*, με κείμενα από την ελληνική λογοτεχνία, ανθολογημένα από το Θανάση Νιάρχο, Καστανιώτης, Αθήνα 2001.

Οδός Πανός, τχ. 102 (Μάρτιος-Απρίλιος 1999, αφιέρωμα στη Λιλή Ζωγράφου).

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

Η Βαγγελιώ-δεν-είσαι-εντάξει

Πηγή

Γιώργος Σκαμπαρδώνης, *Η στενωπός των υφασμάτων*, Καστανιώτης, Αθήνα 1994², σ. 41-47.

Στόχοι

- ❖ Να προκληθεί το ενδιαφέρον των μαθητών, εστιάζοντας στον τρόπο που επιλέγει ο ήρωας να θυμάται την αγαπημένη του γάτα, και να προβληματιστούν σχετικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες που μπορεί να γεννιούνται σε ένα κατοικίδιο ζώο.
- ❖ Να σχολιάσουν οι μαθητές τη σχέση του ήρωα με την αγαπημένη του γάτα και να επεκτείνουν τη συζήτηση στη σημασία των κατοικίδιων ζώων στη ζωή μας.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Κατοικίδια ζώα και η ιατρική φροντίδα τους.
- ❖ Κίνδυνοι που απειλούν τη ζωή ή την ακεραιότητα των ζώων στα αστικά κέντρα.

Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση

Στο διήγημα αυτό αξίζει να επισημανθεί η αφηγηματική τεχνική του. Μέσω του φλας μπακ που προκαλείται από το κοίταγμα του χρυσού καρφιού, το οποίο βρισκόταν στο πόδι της νεκρής γάτας και το είχε κρεμάσει ο αφηγητής στο μπρελόκ του για να τη θυμάται, μαθαίνουμε την ιστορία της Βαγγελιώς-δεν-είσαι-εντάξει. Η εν λόγω κινηματογραφικού τύπου τεχνική μπορεί να συσχετιστεί με την αντίστοιχη τεχνική στο διήγημα της Λιλής Ζωγράφου. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι στοχαστικές παρεκβάσεις του αφηγητή, μέσω των οποίων προσπαθεί να εικάσει και να εξηγήσει τις αιτίες που οδηγούσαν τη Βαγγελιώ-δεν-είσαι-εντάξει να επιδίεται σ' αυτό το θανάσιμο παιχνίδι. Ακόμα, με αφορμή το παράξενο όνομα της γάτας, που προέρχεται από τους στίχους ενός παλαιού ρεμπέτικου τραγουδιού, μπορεί να αναπτυχθεί συζήτηση σχετικά με την ονοματοθεσία, τη βάφτιση των κατοικίδιων ζώων, συζήτηση που θα προκαλέσει τη συναισθηματική συμμετοχή των μαθητών, καθώς θα ανασύρει προσωπικά βιώματά τους.

Παράλληλα κείμενα

1. Γιώργος Σκαμπαρδώνης, «Πέρα απ' το ταβάνι», *Η στενωπός των υφασμάτων*, Κέδρος, Αθήνα 1992, σ. 19-24.
2. Πολλά κείμενα για γάτες υπάρχουν στην ανθολογία: *Η γάτα στην παγκόσμια λογοτεχνία*, πρόλογος – επιλογή Ρ. Καππάτος, Καστανιώτης, Αθήνα 1995.

Διαθεματική εργασία

Μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες να διαβάσουν και να παρουσιάσουν στην τάξη τα ακόλουθα βιβλία: Θόδωρος Φλωρίδης, *Τριάντα χρόνια με τα ζώα (Η δυστυχία να είσαι κτηνίατρος)*, Κάκτος, Αθήνα 2001². *Ιστορίες για γάτες*, μτφρ. Κική Καψαμπέλη – Μαίρη Κιτσικοπούλου, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2002, και Τάκης Θεοδωρόπουλος, *Οι επτάψυχες των Αθηνών*, φωτογραφίες Τατιάνα Καραπαναγιώτη, Ωκεανίδα, Αθήνα 2001.

Βιβλιογραφία

Οι ιστοσελίδες της Εταιρείας Συγγραφέων (www.dedalus.gr) και του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου με αφορμή την Έκθεση Βιβλίου της Φρανκφούρτης (<http://www.greece2001.gr/writers/GiorgosSkampadonis.html>) (όπου βλ. πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του Γιώργου Σκαμπαρδώνη).

Τζακ Λόντον

Ο αδάμαστος

Πηγή

Τζακ Λόντον, *Ο ασπροδόντης*, μτφρ. Πόλυ Μοσχοπούλου, Αναστασιάδης, Αθήνα 1997, σ. 174-179.

Στόχοι

- ❖ Να προβληματιστούν οι μαθητές για τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος συμπεριφέρεται στα ζώα.
- ❖ Να συζητήσουν για τη σημασία των κατοικίδιων ζώων στη ζωή του ανθρώπου, αλλά και για τα προβλήματα που ανακύπτουν από τη συμβίωσή τους.
- ❖ Να καταδικαστεί μέσα από διάλογο η κακομεταχείριση των ζώων.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Η εξημέρωση των ζώων χάρη στην υπομονή του ανθρώπου.
- ❖ Η νοημοσύνη του σκύλου και η ικανότητά του να διακρίνει τις διαθέσεις των ανθρώπων.
- ❖ Η κακομεταχείριση των ζώων.

Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση

Ο καθηγητής μπορεί να προκαλέσει αρχικά σύντομη συζήτηση για τη σημασία των ζώων στη ζωή του ανθρώπου, και ειδικότερα στη σύγχρονη εποχή. Στη συνέχεια, ο λόγος μπορεί να στραφεί στην κακομεταχείριση των ζώων. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να επιτευχθεί η σύνδεση με το κείμενο και να εξεταστούν τα ζητήματα που αυτό θέτει: 1) η εξαγρίωση των ζώων από την κακομεταχείριση και τη στέρηση της ελευθερίας τους, 2) η καχυποψία τους μπροστά στη σκληρή συμπεριφορά του ανθρώπου, 3) η σημασία της υπομονής, ώστε να αξιοποιηθούν τα καλά στοιχεία ενός ζώου, όπως ο σκύλος, που τον χαρακτηρίζει νοημοσύνη και πίστη, 4) η ικανότητα του ζώου να διακρίνει την εχθρική ή φιλική στάση των ανθρώπων απέναντί του, 5) η σημασία της επιμονής.

Μέσα από τη διαδρομή αυτή μπορεί να γίνουν χαρακτηρισμοί των προσώπων που συμμετέχουν ενεργά στην πλοκή (Γουίντον Σκοτ και Ματ), αλλά και των βουβών προσώπων (όπως ο Ινδιάνος Όμορφος Σμιθ). Ακόμα, μπορεί να ερμηνευτούν εξελικτικά η συμπεριφορά και οι αντιδράσεις του ζώου, με απώτερο στόχο να καταφανεί η φυσική ανάγκη της συνύπαρξης, που κατά κύριο λόγο εξαρτάται από τα συναισθήματα και τις προσπάθειες του ανθρώπου.

Παράλληλα κείμενα

Ιστορίες για σκύλους, επιλογή – μετάφραση Α. Παρίση, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2000.

Διαθεματικές δραστηριότητες

1. Να οργανωθεί επίσκεψη σε φιλοζωικές οργανώσεις, αν υπάρχουν στην περιοχή του σχολείου (π.χ. στον Όμιλο Κυνοφίλων Αθηνών, Μενάνδρου 54, Ομόνοια, Αθήνα).

2. Να δουν οι μαθητές σε βίντεο στην τάξη επεισόδια από τη σειρά *Λάση*, όπου κεντρική πρωταγωνίστρια είναι η ομώνυμη σκυλίτσα.

Βιβλιογραφία

Κίπλινγκ Ράντγιαρντ, *Απίθανες ιστορίες*, μτφρ. Ντόρα Ζαγκούρογλου, Καστανιώτης, Αθήνα 1986².

Λόντον Τζακ, *Το κάλεσμα της άγριας φύσης*, μτφρ. Τάκης Μενδράκος, Πατάκης, Αθήνα 1997.

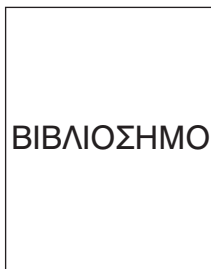
<http://worldanimal.net>

<http://www.ecogreens.gr/arxeio/nea45.htm>

<http://www.animalsvoice.com>

<http://www.cres.gr/efap/index.html>

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης δώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.